

Nr 436

Av herr von Friesen m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till åtgärder i kariesförebyggande syfte.

I årets statsverksproposition har chefen för inrikesdepartementet begärt ett anslag å 55 000 kronor för åtgärder i kariesförebyggande syfte för budgetåret 1956/57. Samtidigt tillkännager inrikesministern sin avsikt att för därpå följande budgetår äska ett avsevärt större belopp för samma ändamål.

Ifrågavarande anslag äro avsedda att användas för en propaganda i syfte att »väcka den enskilde individens insikter om och förståelse för den kariesframkallande effekt, som under vissa omständigheter är förenad med konsumtionen av en del näringsämnen, och hur dessa skadeverkningar kan begränsas samt att över huvud taget sprida ökad kännedom om värdet av en riktigt sammansatt kost och iakttagandet av en god munhygien».

Alla torde vara eniga om att kariessjukdomens väldiga utbredning i vårt land påkallar kraftfulla ingripanden från statsmakternas sida. Men den avgörande frågan är, hur de medel som staten anvisar i första hand böra användas.

Man frågar sig: Vilka av våra livsmedel äro kariesframkallande och vilka av dessa äro därvid speciellt farliga? Även om forskningen på senare tid har givit allt flera upplysningar härom är dock oklarheten på detta område mycket stor. På många frågor kan icke givas något säkert svar. Vilken är sålunda t. ex. sötsakernas kariesframkallande effekt jämförd med de olika brödtypernas? Hur är det med den kariesframkallande effekten av alla de söta safter och sylter som tillverkas? Mycket tyder på att vissa former av bröd såväl bland matbröd som konditoribröd kunna vara starkt kariesframkallande.

Till belysande av hurusom man på hela detta område rör sig på mycket osäker mark må nämnas, att nyligen i Sverige av laboratorn vid tandläkarhögskolan i Malmö, odont. doktor K. E. Strålfors, utförts en experimentell undersökning av karies på djur, vilken givit vid handen att bröd framkallat karies medan däremot kolakarameller liksom sockrad mjölkchoklad ej alls haft sådan verkan (en redogörelse för Strålfors' undersökningar lämnades vid Svenska tandläkarsällskapets möte i Stockholm den 20 januari 1956).

Om man skulle lyckas nedbringa konsumtionen av ett kariesframkallande

näringsämne kan man otvivelaktigt befara att denna konsumtion överflyttas på andra näringsämnen, vilkas kariesframkallande effekt kan vara minst lika stor. Det väsentliga är att man, sedan säker kunskap nåtts om olika näringsämnens kariesframkallande effekt, söker länka konsumtionen över från de kariesproducerande varorna till de mera ofarliga.

Inom den vetenskapliga världen letar man sig emellertid överallt fram för att finna mera positiva lösningar på kariesproblemet. På senare tid ha framkommit forskningsresultat, som tyda på att vissa ämnen tillsatta ett livsmedel minska dess kariesproducerande förmåga. Detta har sålunda visat sig vara fallet med kalciumfosfat. Då detta ämne är rent fysiologiskt, kan en tillsats därav i rimlig mängd ej vara skadlig för organismen i övrigt. Det synes alltså finnas utsikter att vissa ämnen kunna tillsättas de ur karies-synpunkt farliga livsmedlen för att upphäva eller åtminstone starkt minska deras skadeverkan. Denna form av kariesprofylax har fördelen att icke kräva någon medverkan från medborgarnas sida utan verka rent automatiskt.

Ett mycket stort intresse har de senaste åren förelegat för kariesprofylax genom fluortillsats i dricksvatten. Betänkligheter ha emellertid rests här emot, emedan detta ämne, tillfört i mängd över en viss nivå, är giftigt och sålunda skulle kunna i vissa fall medföra risk för skadeverkan på organismen. Vid den nämnda djurexperimentella undersökningen visade det sig, att andra faktorer än fluor kunna ha en minst lika kraftig verkan på kariesutvecklingen. Sålunda gav ett dricksvatten, som utgjordes av grundvatten, betydligt mindre karies än ett annat som utgjordes av ytvatten, trots att båda hade samma låga fluorhalt (0,2—0,3 miljondelar). Vidare visade försöken, att tillsats av kalciumsalt till dricksvattnet starkt minskade karies.

För närvarande pågår också en undersökning på skolbarn för att fastställa, om den på djur konstaterade kariesreducerande effekten av kalciumfosfat även gör sig gällande på människan. En försöksgrupp på 1 600 skolbarn jämföres därvid med en kontrollgrupp på 1 200 barn. Undersökningen beräknas vara avslutad vid slutet av juni månad 1956.

I sammanfattning sagt är det vetenskapliga underlaget för den föreslagna propagandan icke tillräckligt säkerställt. Det vore därför av mycket större värde för det framtida bekämpandet av kariessjukdomen, att riksdagen i stället anvisade medel till en intensifierad forskning på detta område. Ett flertal vetenskapsmän i Sverige äro för närvarande sysselsatta med undersökningar över karies. Deras arbete hämmas dock i hög grad av att de samtidigt måste ägna mycken tid åt undervisningsuppgifter vid tandläkarhögskolorna. Ävenså är deras tillgång till biträdespersonal samt apparatur och förbrukningsmateriel begränsad. En tilldelning av penningmedel skulle kunna väsentligt öka forskningens kapacitet, så att kunskaper, som äro nödvändiga för ett verkligt effektivt bekämpande av karies, kunna snabbare förvärvas.

På grund av vad nu anförts hemställa vi,

att riksdagen vid beviljande av det under rubriken *Åtgärder i kariesförebyggande syfte* yrkade reservationsanslaget av 55 000 kronor måtte föreskriva, att anslaget skall ställas till statens medicinska forskningsråds förfogande att av rådet disponeras för fortsatt kariesforskning.

Stockholm den 26 januari 1956

Bertil v. Friesen

Gustaf Kollberg

Carl Christenson

Nr 437

Av fru *Sjöstrand m. fl.*, om ökat anslag till åtgärder i kariesförebyggande syfte m. m.

Av årets statsverksproposition, elfte huvudtiteln, s. 335, under rubriken »Åtgärder i kariesförebyggande syfte», framgår att Kungl. Maj:t den 5 november 1954 uppdragit åt kungl. medicinalstyrelsen att bedriva upplysnings- och propagandaverksamhet samt vidtaga lämpliga åtgärder i övrigt till förebyggande av tandrötans skadeverkningar.

Det råder icke längre någon tvekan om att tandrötan kan betecknas som ett av våra största socialmedicinska problem. Det gäller alltså att vidtaga effektiva, förebyggande åtgärder mot denna folksjukdom, som i dag har nära hundra procentig utbredning och som belastar vår ekonomi med mer än 200 miljoner kronor om året.

Att propaganda och upplysning i dessa frågor kan medföra resultat visar erfarenheten. Sålunda har nitiska lärare enbart genom att lära sina skolbarn goda dagliga vanor i fråga om munhygien och kostordning kunnat nedbringa tandrötans utbredning bland dessa barn med upp till 70 procent.

I motiven på s. 335 framhålles, att medicinalstyrelsen genom en väl utformad och intensivt bedriven upplysningsverksamhet, riktad direkt till den stora allmänheten och i första hand till ungdomen, önskar sprida kunskap om tandsjukdomarnas orsaker, skadeverkningar och förebyggande och samtidigt söka väcka ansvarskänslan hos den enskilde för tändernas bevarande. En dylik verksamhet får emellertid inte vara en engångsföreteelse utan måste bedrivas på lång sikt samt periodvis stimuleras genom särskilda intensiva upplysningskampanjer. För denna verksamhet avser medicinalstyrelsen